

Lausunto

13.10.2020

Dno HVK 550/72/2020

LAUSUNTO: Luonnos hallituksen esitykseksi merilain muuttamisesta

Viite: VN/6872/2020

Huoltovarmuuskeskus (HVK) on tutustunut luonnokseen hallituksen esitykseksi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön tehtäviksi muutoksiksi. HVK ottaa tehtävänsä mukaisesti lausunnossaan kantaa huoltovarmuuteen ja varautumiseen liittyviin näkökohtiin.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi todetaan: ”Kaksoisrekisteröinnin mahdollistamisella rahdattaessa ulkomaanlipun alla oleva alus Suomeen pyritään edistämään suomalaisten varustamojen kansainvälistä kilpailukykyä lisäämällä joustavuutta niiden liiketoiminnassa sekä lisäämään sitä kautta Suomen lipun alla olevaa tonnistoa.” HVK toteaa, että nämä tavoitteet edistävät Suomen huoltovarmuuden kehittämistä.

HVK on kuitenkin huolestunut kaksoisrekisteröinnin ja valmiuslain (1552/2011) välisestä suhteesta. Valmiuslain tavoitteena on muun ohella suojata väestöä sekä turvata sen toimeentulo ja maan talouselämä poikkeusoloissa.

Esimerkiksi valmiuslain 112 §:ssä säädetään seuraavaa:

112 § Ajoneuvojen, alusten ja ilma-alusten luovutusvelvollisuus

Sotilaallisen puolustusvalmiuden kohottamiseksi tai ylläpitämiseksi 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa puolustusvoimat voi päätöksellään velvoittaa:

[...]

4) aluksen omistajan, vuokraajan tai sen, joka käyttää tosiasiallista määräämisvaltaa aluksen liikennöintiin liittyvissä kysymyksissä, luovuttamaan aluksen puolustusvoimien hallintaan.

HVK katsoo hallituksen esitysluonnoksen perusteella, että kyseinen toimivalta koskee myös kaksoisrekisteröityjä aluksia. Ongelmallista luonnoksessa on kuitenkin se, että laivan omistajalla on ehdotetun 1 b §:n 4 momentin perusteella oikeus saada alus pois Suomen rekisteristä vaikka kesken sopimuskauden.

Näin ollen alus voi siirtyä pois Suomen rekisteristä paitsi väliaikaisen rekisteröinnin loppuessa myös HE:n 1 b § 4 momentin mukaisen pyynnön perusteella, vaikka alus olisi Puolustusvoimien hallinnassa. Näissä tapauksissa HVK:n käsityksen mukaan Puolustusvoimien oikeus pitää alusta hallinnassaan raukeaa. Tämä voi muodostaa uhkan huoltovarmuuden toteutumiseksi valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa eli aseellisen selkkauksen uhatessa tai sen aikana.

Valmiuslain 79 §:ssä on varauduttu siihen, että alus pyritään mahdollisesti poistamaan Suomen liikenneasioiden rekisteristä:

79 § Vesikuljetusten turvaaminen

Liikenne- ja viestintäministeriö voi 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa yhteiskunnan elintärkeiden vesikuljetusten turvaamiseksi määrätä Liikenteen turvallisuusviraston pidättäytymään enintään kuudeksi kukaudeksi kerrallaan poistamasta alusta Suomen liikenneasioiden rekisteristä.

Hallituksen esitysluonnoksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, miten valmiuslain 79 §:n mukainen oikeus toteutuu kaksoisrekisteröityjen alusten kohdalla. Liikenne- ja viestintäministeriöllä tulee olla oikeus antaa valmiuslain 79 §:n mukainen määräys myös koskien kaksoisrekisteröityjä aluksia ainakin siihen asti, mihin lupa rekisteröinnille on alun perin myönnetty. Toisin sanoen bareboat-rahtaajan oikeus peruuttaa lupa kesken rekisteröintikauden tulee säätää selkeästi ehdolliseksi valmiuslain 79 §:n mukaiselle toimivallalle. Valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 momentin mukaisessa aseellisessa selkkauksessa tai sen uhatessa kaksoisrekisteröidyn aluksen poistamista rekisteristä ei tule voida hyväksyä ennen kuin liikenne- ja viestintäministeriöllä on ollut mahdollisuus arvioida kyseisen aluksen merkitystä Suomen huoltovarmuudelle samoin perustein kuin muiden Suomen liikenneasioiden rekisteriin merkittyjen alusten kohdalla.

Hallituksen esityksen 1 b §:n 4 momenttia tulisi tarkentaa esimerkiksi seuraavasti: "Liikenne- ja viestintäviraston on peruutettava lupa myös bareboat-rahtaajan kirjallisesta pyynnöstä, ellei liikenne- ja viestintäministeriö tee asiassa valmiuslain (1552/2011) 79 §:n 4 momentissa tarkoitettua päätöstä."

Vastaavasti valmiuslain 112 §:n tehokkuus on varmistettava jatkovalmistelussa. HVK kiinnittää huomiota siihen, että 112 §:n soveltaminen ei ole kytkeyty sanamuodon perusteella rekisteröintiin niin kuin valmiuslain 79 §:ssä on tehty. Myös 112 §:n osalta on varmistettava, että Puolustusvoimien oikeus ottaa alus hallintaan koskee vähintään koko rekisteröintiaikaa eikä omistaja tai vuokraaja voi lyhentää alkuperäistä sopimusaikaa valmiuslain 112 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa.

Edellä selostetun mukaisesti HVK katsoo, että kaksoisrekisteröinnin vaikutukset valmiuslain soveltamiseen tulee käydä läpi perusteellisesti ja lakiesitykseen tulee tehdä tarvittavat muutokset, jotta Suomen huoltovarmuus ei vaarannu poikkeusoloissa.

Huoltovarmuuskeskus

Janne Känkänen
Toimitusjohtaja

Jukka Etelävuori
Varautumispäällikkö